

לחסידי פתחין

מסכת נדרים ס"ז – ס"ו • פרשת נדרים תשע"ה • גליון 156

סיכום הלכותי
של השיטות המובאות
בגמרא, בטור ובצ"ח
ולשון השו"ע
לפי סדר הדף היומי

אין פותחין בכבוד אביו ואמו:

נדרים סד.

משנה- ר' אליעזר- פותחין בכבוד אביו ואמו **וחכמים-** אסורין. ומודים חכמים בדבר שבינו לאביו או אמו שפותחים בכבודם אביי- אין פותחין בכבוד אביו שכן כל כך מאימים עליו משום כבודם, שמא לא יתחרט כל כך, ונמצא שהנדר לא בטל. ולכן בדבר שבינו לאביו, כלומר, שהדיר את אביו, אם לא חשש להדירו, גם לא יתבייש לומר שאינו מתחרט על הנדר, ואם מתחרט, חרטתו גמורה.

ראשונים

רא"ש ר"ן- ירושלמי- ומטעם זה אין פותחין בכבוד רבו- **טור.**

שו"ע יו"ד סימן רכ"ח

יא. אין פותחין בכבוד אביו ואמו לומר, אילו ידעת שיאמרו לאביך ולאמך ראו גידולים שגידלתם, כמה בינכם קל בנדרים, ונמצאת מזלזל בכבוד אביך ואמך, מהאי טעמא שאינו חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך ומהאי טעמא אין פותחין לו בכבוד רבו, אבל פותחין לו בדברים שבינו לאביו ואמו, כגון אם הדיר מנכסיו שפותחין לו אילו ידעת שאתה חייב במזונותיהם לא היית נודר.

פתיחת נדר בנולד:

נדרים סד.

משנה- ר' אליעזר- פותחים בנולד שהרי משה נדר שלא ישוב מצרימה, וכשמתו שונאיו הותר הנדר, למרות שמיתה נולד היא **וחכמים אסורים - רא"ש-** פותחים בדבר שאם היה הנודר יודע אותו בשעת נדרו לא היה נודר, אבל בנולד, לא טעה, אלא כלל לא העלה בדעתו שיגיע. **כיצד,** אמר קונם שאני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר תלמיד חכם והכל צריכים לו- **רא"ש** או שהיה משיא את בנו ואמר, אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר לא הייתי נודר, קונם לבית זה שאני נכנס, ונעשה בית הכנסת, אמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית כנסת לא הייתי נודר.

ראשונים

ב"י- יש הפרש בין נדר בטעות שבו עיקר הנדר בטעות, לבין נדר שיש בו נולד ששכיח שפותחים בו, שאין עיקר הנדר בטעות.

רא"ש בשם הירושלמי, ראב"ד, מרדכי וסמ"ג - עניות שכיחה ולכן אינה נולד וכן רואים במשה ששב מצרימה שכן ירדו שונאיו מנכסיהם- **ב"י. רמב"ם-** אינו מחלק בין נולד מצוי לשאינו מצוי. **ב"י-** אבל **הסמ"ג** כתב שדעת **הרמב"ם** לחלק ביניהם.

רמב"ן- מיתה הוי נולד ואפילו היה חולה שרוב חולים לחיים.

כתובות סג.- ר"ע לכלבא שבוע- אדעתא דגברא רבא מי

קושי' התוס' מכתובות 20
נדרת? א"ל, אפילו פרק אחד ואפי' הלכה אחת. א"ל, אנא הוא. **תוס' -** וא"ת והלא אסור לפתוח בנולד, וי"ל דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול. **ב"י-** ונראה שהרמב"ם תרץ שכלבא שבוע התחרט על הנדר מפני הנולד ולכן אפשר לפתוח בזה, ולכן פסק שמה שאין פותחין בנולד הוא דוקא אם לא נתחרט על הנדר ואף אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר, אבל אם התחרט הוא מחמת הנולד ונהפכה דעתו, מתירין לו וכן כתב **סמ"ג בשם הרא"ם.**

רשב"א- בשם ר"י- אין פותחין בנולד אבל פותחין בחרטה מחמת נולד.

שו"ע יו"ד סימן רכ"ח

יב. אין פותחין אלא בדבר ההוה ורגיל דשכיח טובא, אבל אין פותחין במלתא דלא שכיח טובא, כגון אם אמר קונם שאני נהנה לפלוני או שאני נכנס לבית פלוני ונעשה אותו פלוני תלמיד חכם שהכל צריכין לו, או אותו בית נעשה בית הכנסת, אין פותחין לו, לומר אלו ידעת שיעשה פלוני תלמיד חכם או אותו בית נעשה ביה"כ לא היית נודר, לפי שע"י פתח נעקר הנדר מעיקרו ופתח כזה אינו עוקרו, שאף אם היה מעלה אותו על לבו לא היה נמנע בשבילו מלידור, כיון דלא שכיחא טובא. **הגה**

וכן מיתה ללא שכיחא [ש"ך- ואף שהיה חולה מאוד, אבל 100- אין מיתתו נולד] לכל עניות שכיח (וכן הריון אישה שכיח ולא מקרי נולד).

אחרונים

ט"ז בשם סמ"ג- אבל פותחים בחרטה מחמת הנולד ואף אם התחרט לאחר שפתחו לו אחרים, אבל אם אומר רק שעל דעת זה לא נדר, אינו מותר.

סימן רכ"ח סע' כ' בענין הפרת נדר חבירו שלא בפניו יובא בעזרה"י בעלון הבא.

תנאי שלא מפורש בנדר:

נדרים סה.

משנה- ר' מאיר- יש דברים שהן כנוול ואינן כנוול. כיצד, אמר קונם שאיני נושא פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה כיון שאמר את הסיבה לנדר וסיבה זו אינה קיימת עוד- **ר"ן - רא"ש ר"ן טור.** ואין חכמים מודים לו.

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

יט. מי שפירש בשעת נדרו על מה נדר, הרי זה כתולה נדרו באותו דבר, ואם לא נתקיים הדבר שנשבע בגללו, מותר, כגון שאמר שאיני נושא את פלונית שאביה רע ושמעו שמת או שעשה תשובה [אף אחר הנדר- **בה"ט**], אין צריך התרה דהוה כאילו פירש שנודר על זה התנאי, וכיון שנתבטל, נתבטל הנדר (**וע"ל סי' כ"כ סט"ז בהגה**).

נדרים שגגות:

נדרים כה:

משנה- נדרי שגגות- אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה, שאני אוכל ושאיני שותה ושכח ואלו ושתה הואיל ובשעת התנאי שכח לא חל הנדר, אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי וכו' ונודע שלא גנבה, ראה אותן אוכלים תאנים ואמר הרי עליהם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים, **ב"ש-** הן מותרים ומי שעמהם אסורים. **ב"ה-** אלו ואלו מותרים- **טור.**

נדרים 10.- **משנה-** קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה מותר, לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה לפי שאין כעורה עשויה להיות נאה. רשב"א ר"ן וריב"ש אלא שהנדר בטעות- **טור.**

רבה- אמר אילו הייתי יודע שאבא בינכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא שלא חזר בו מהלשון הכללית של הנדר וכן כשאמר בלשון פרטית ולא חזר בו- **טור,** כולם אסורים. במה נחלקו באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים חוץ מאבא שבה שניה לשון הנדר ופרט אותו או שחזר ואמר נדר כללי במקום הפרטי- **טור - רא"ש ור"ן** וכן בשם **הרמב"ן והרמב"ם.** **רמב"ם-** וכן האומר היין עלי קרבן מפני שהיין רע לבני מעיים ואמרו לו הרי המיושן יפה לבני מעיים, אם אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר או אילו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והיין מותר, מותר ביין ובחדש. אבל אמר אילו הייתי יודע הייתי נודר מכל היינות חוץ מן המיושן, מותר במיושן בלבד.

שו"ע יו"ד סימן רל"ב

1. נדרי שגגות כיצד, אמר קונם עלי ככר זה, אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה, או אם אוכל ואשתה ושכח ואלו ושתה כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו או בשעה שיש לה לחול ואם היה יודע שהוא כן לא היה נודר אינו נדר וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כיסי או שהכתה בני [ואמר כן במפורש, **ט"ז**] ונמצא שלא גנבה ושלא הכתה, וכן אם אמר קונם שאיני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפוא, חל הנדר. **הגה** וכן האומר **אם** היה פלוני **אלל** זה **הדבר** **אתן** **אלף** **זוז** **ללדקה** **והיה** **זס,** פטור דהוי נדר **בשוגג** [שכן שכח שהיה שם פלוני, **בה"ט**].

אחרונים

ט"ז - שנים שהתערבו בתקיעת כף על ממון, המפסיד פטור, שהיו כשגגה.

פותרין לאדם בכבודו ובכבוד בניו:

נדריים סד.

משנה - פותרין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אומרים לו, אילו היית יודע שלמחר אומרים עליך כך היא ווסתו של פלוני, מגרש את נשיו, ועל בנותיך יהיו אומרים בנות גרושות וכו', ואמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר, מותר - **טור**.

שו"ע יו"ד סימן רכ"ח

ט. פותרין לו לאדם בכבוד עצמו. כגון שנדר לגרש את אשתו, פותרין לו - אילו ידעת שלמחר יהיו אומרים - מה ראה פלוני לגרש את אשתו, אלא שמצא עליה שם רע, ונמצאת פוגם בניך, או שיאמרו לו - אילו ידעת שאתה צריך לפרוע לה כתובתה לא היית נודר, והוא אומר כן.

פותרים נדר ע"י ידיעת איסור:

נדריים סה:

משנה - ר' מאיר - פותרין לו מן הכתוב בתורה - אילו היית יודע שאתה עובר על לא תקום ולא תטור ועל לא תשנא את אחיך בלבבך וכו' אמר אילו הייתי יודע כן לא הייתי נודר, מותר.

שו"ע יו"ד סימן רכ"ח

י. נדר שלא להשאיל כליו לחבירו או שלא לשאול בשלומו, פותרין לו אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום או על לא תשנא אחיך בלבבך, לא היית נודר, אבל אין פותרין בכבוד המקום לומר אילו היית יודע שהיית מיקל בכבוד המקום שהנדר הוא כאילו נודר בחיי המלך, או שיאמר לו אילו היית יודע שהנודר רע בעיני המקום, שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך והוא אומר שהיה נמנע אפילו אם אינו אמת, ונמצא שאין הנדר נעקר מעיקרו. ומטעם זה אין פותרין בההיא דאילו ידעת דפותרין פנקסך וממשמשין בעובדך ולא בההיא דכל הנודר ראוי לדוקרו בחרב ולא בההיא דכל המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן.

אחרונים

ט"ז - ואם בא הנודר ומבקש שיתירו לו נדרו משום שהתברר לו שיש עבירה בנודר, הוי פתח טוב, ורואים שאינו מתבייש שכן בא מעצמו.

נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

נדריים סו.

משנה - פותרין בימים טובים ובשבתות. בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין, עד שבא ר' עקיבא ולימד שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו וחל הנדר, אלא שמתירין אותו - **טור**. **רא"ש** - שמלכתחילה היתה דעתו על כל הנדר, ומקצתו שהותר, הוא פתח לכולו. **ר"ן** - **בירושלמי** למדו ככל היוצא מפיו - דוקא כשכולו קיים. - **טור**.

כיצד, אמר קונם שאיני נהנה לכולכם, הותר אחד מהן הותרו כולן. שאיני נהנה לזה ולזה, הותר הראשון, הותרו כולן, הותר האחרון, האחרון מותר, וכולן אסורים. שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן, צריכים פתח לכל אחד ואחד. גמ' - מאן תנא, אמר **רבא**, **ר' שמעון** היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד כלומר, רק אם אמר קרבן לכל אחד ואחד, הוא פירוש, אבל אמר לזה ולזה או לזה לזה, הוא כלל. ב"י - וכן כתב הטור לך ולך, וכן אם אמר לך לך בלא ו'.

ראשונים

כלבו - נדריים חלים על דבר מצוה כשמתכוון גם לימים טובים, אבל אם לא ידע שיפלו בהם ימים טובים, בטל נדרו בכל הימים שכתובים במגילת תענית.

רבינו פרץ - משמע בגמ' שצריך התרה.

טור ו**ב"י** - **סמ"ג** - נדר במפורש לצום בשבת ויו"ט, חייב לצום. נדר לצום בשני וחמישי כל ימיו, ונפל בהם יו"ט, חייב לצום, אבל נפל בהם חנוכה או פורים אינו צם משום שדברי חכמים צריכים חיזוק. וגם **הרמב"ם** כתב כן, אלא שכתב שראש חודש הוא בין הימים שנדרו חל.

רא"ש - אף אם נדר שלא לאכול בשר לזמן מסוים ואומרים לו אם שם לב שיש בימים אלו שבתות וימים טובים, הותר מקצתו הותר כולו. **ב"י** - **בטור** לא הזכיר בשר אלא הזכיר רק נדר להתענות ואפשר שסובר שאין בשר בכלל, שכן יכול לענג את השבת גם בלי בשר. אבל **הרמב"ם** נראה שכתב כדעת **הרא"ש**.

ר"ן בשם **ר"ח** ו**רמב"ן**, **רא"ש** בשם **הרמב"ן** - הלכה כר' שמעון. **רמב"ם** - לא פסק כר' שמעון שכן חילק בין לזה ולזה שאם הותר הראשון הותרו כולם, הותר האחרון מותר וכולם אסורים, שאיני נהנה לזה ולזה צריכים פתח לכל אחד ואחד.

רמב"ן **רא"ש** והכרעת **רבינו ירוחם** - הותר מקצתו הותר כולו הוא דוקא כשהותר ע"י פתח ולא ע"י חרטה שע"י פתח דומה קצת לנדרי טעות. **ר"ן** בשם **תוס'** ו**רבינו ירוחם** בשם **רשב"א** - אף כשהותר בחרטה כיון שהחכם עוקר הנדר מעיקרו.

רבינו ירוחם - מי שנדר או נשבע לחבירו בענין שלא יכולים להתיר בלא חבירו, כגון לפרוע לו חוב, והתיר לו חבירו מקצתו, לא הותר השאר וכן אם היו שנים והותר אחד, וכן כתב **הרמב"ן**. ואינו נדר שהותר מקצתו. **ריב"ש** - חרם ונידיו למה שהותר הותר, ולמה שלא הותר לא הותר.

שו"ע יו"ד סימן רט"ו

ב. נדר להתענות זמן ידוע ואירע בו שבתות וימים טובים ור"ח, מתירין לו נדרו ופותרין לו בהם, שאומרים לו - אילו שמת על לבך שיפגעו בתוך הזמן הזה אלו הימים לא היית נודר, והותר כל הנדר.

שו"ע יו"ד סימן רכ"ט

א. נדר שהותר מקצתו הותר כולו. כיצד, נדר להתענות או שלא לאכול בשר זמן ידוע, ואירעו בו שבתות וימים טובים, אומרים לו, אלו נתת ללבך שיארעו בו שבתות ויו"ט לא היית נודר, והותר הכל. וכן אם אמר לחבורת אנשים קונם שאני נהנה לכולכם או שאמר שאני נהנה לך לך לך [וכן אמר לזה לזה או ולזה ולזה ולזה - ש"ך. וכ"ש אם אמר 'ולך'] הוי כלל, ואם הותר א' מהם הותרו כולם, אבל אם אמר קונם שאני נהנה לך, קונם שאני נהנה לך, כל אחד נדר בפני עצמו, ואם הותר אחד לא הותרו כולם. ולהרמב"ם אם אמר שאני נהנה לזה ולזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם, הותר האחרון מותר וכולם אסורים. שאיני נהנה לזה לזה לזה, צריך פתח לכל אחד ואחד [נקימא לן כהרמב"ם. בה"ט]. וי"א דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא כשניתר על ידי פתח, אבל על ידי חרטה, לא. וי"א דאפילו ניתר בחרטה נמי. ואין דברים אלו אומרים אלא בנודר לעצמו, אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרעו או לעשות לו מלאכה, והתיר לו חבירו מקצתו, לא הותרו לו השאר והוא הדין אם היו שנים והותר האחד.

אחרונים

בה"ט - לרמב"ם, נדר או נשבע שלא יאכל ענבים ושלא ילבש בגדי משי ונשאל על אחד מהם, לא הותר השני. ש"ך - ואם אמר קונם ענבים קונם בגדי משי וכו' הוי שני נדריים אף לחולקים על הרמב"ם.

בה"ט - בהותר מקצתו ה"ט מצריך שהאדם ישנה מדבריו שאמר בתחילה. אבל הב"ח והש"ך חולקים, וסוברים שאין זו טעות מעיקרא אלא רק הותר מקצתו.

שינוי בדעת הנודר:

נדריים טו.

משנה - קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים, אמרו לו, והלא המיושן יפה למעיים, הותר במיושן ובכל יין.

ראשונים

רמב"ם ו**רבינו ירוחם** - ואמר אם הייתי יודע לא הייתי נודר או שאמר הייתי נודר מן החדש ולא מן הישן, מותר בכל יין. אבל אמר אם הייתי יודע הייתי נודר מכל יין חוץ מהישן, הרי זה מותר בישן בלבד.

שו"ע יו"ד רל"ב

ט. אמר, היין עלי קרבן מפני שהוא רע למעיים, אמרו לו, הרי המיושן יפה למעיים, אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר, ואפי' אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והישן מותר, מותר בישן ובחדש, אבל אם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר כל היינות אסורים עלי חוץ מן המיושן, הרי זה מותר במיושן בלבד וכן כל כיוצא בזה.

אין בדברים המובאים בעלון כדי לפסוק הלכה, אלא כדי שיהיה לימוד הדף היומי שלם ביד הלומד, סוגית הגמ' ועיקרי ההלכה. להערות והצעות ניתן להתקשר - 052-7134167.

לע"נ

אמור"ר אליהו בן הרב שלום יהודה ז"ל

לרפואת

רחל בת רוחה, נג'יה ויקטוריה בת רוחה, חביבה בת רוחה, עליה בת רוחה, פרידה בת מזל, ד' א' בן ש' בתושח"י

ולהצלחת התורמים החפצים בעילום שם

לקבלת העלון דרך המייל ניתן לשלוח

avishaisofer@etrog.net.il - ל